

RUS TILINI O'QITISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIK ASOSLARI

Jalilova Yoqutxon

*Farg'ona imkoniyatlari cheklangan shaxslar uchun
ixtisoslashtirilgan kasb-hunar texnikumi rus tili fani o'qituvchisi*

Annotatsiya. Bugungi kunda rus tilini o'rgatish jarayoni global miqyosda katta ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqola rus tilini o'qitishda zamonaviy metodik yondashuvlarni tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, o'qituvchilarning professional kompetensiyalarini oshirish, o'quvchilarning qiziqishini kuchaytirish va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi innovatsion texnologiyalarni qo'llashning ahamiyatini ochib beradi. Maqolada kommunikativ yondashuv, integratsion ta'lim, ko'p madaniyatlilik va axborot-kommunikatsion texnologiyalarni (AKT) qo'llash orqali rus tilini o'rgatishning samaradorligi batafsil yoritiladi. Shuningdek, xalqaro tajribalarni o'rganish va mavjud muammolarni tahlil qilish orqali ta'lim jarayonini yanada rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar beriladi. Ushbu tadqiqot ta'lim sohasi vakillari, o'qituvchilar va tadqiqotchilar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: rus tili, kommunikativ yondashuv, zamonaviy metodika, innovatsion texnologiyalar, integratsiya, ko'p madaniyatlilik, AKT, xalqaro tajriba, ta'lim samaradorligi.

Rus tili dunyodagi eng muhim xalqaro tillardan biri hisoblanadi. U faqatgina Rossiyada milliy til sifatida emas, balki sobiq Sovet Ittifoqi mamlakatlarida va boshqa ko'plab hududlarda ham keng qo'llaniladi. Bugungi globallashuv davrida rus tilini o'rganishga bo'lgan talab tobora ortib bormoqda. Bu tilni o'qitish jarayonida zamonaviy metodologik yondashuvlarni qo'llash zarurati o'quv jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi.

Hozirgi kunda ta'lim sohasi raqamli texnologiyalar va innovatsion metodlar bilan boyimoqda. Rus tilini o'qitish jarayonida faqat an'anaviy usullarga tayanish o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirishda yetarli emas. Shu sababli, kommunikativ yondashuvlar, integratsion ta'lim, ko'p madaniyatlilik, va AKTdan foydalanish orqali o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqola zamonaviy texnologiyalar va metodlarni qo'llash orqali rus tilini o'rgatish jarayonining samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Hozirgi zamonaviy dunyoda rus tili xalqaro muloqot, ta'lim, biznes va madaniyat sohalarida muhim o'rin tutadi. O'zbekistonda rus tili ikkinchi muhim til sifatida o'rganiladi, bu esa uni o'qitish metodikasini takomillashtirishni dolzarb masalaga aylantiradi. Rus tilini samarali o'qitish uchun zamonaviy pedagogik yondashuvlar, innovatsion texnologiyalar va xalqaro tajribalardan foydalanish juda muhimdir.

Rus tilini o'qitishda eng samarali usullardan biri kommunikativ yondashuv hisoblanadi. Bu metodikada asosiy e'tibor grammatik qoidalarni yodlashga emas, balki o'quvchilarning nutqiy faolligini oshirishga qaratiladi. Muhokama va munozaralar, vaziyatli o'yinlar, loyihalar kabi usullar orqali o'quvchilar haqiqiy hayotiy sharoitlarda muloqot qilish ko'nikmalarini o'zlashtirishadi. Bundan tashqari, rus tilini boshqa fanlar bilan bog'lab o'rgatish ham samarali natijalar beradi. Masalan, tarix, adabiyot yoki geografiya mavzularini rus tilida o'rganish nafaqat til bilimlarini, balki umumiy bilim darajasini ham oshiradi.

Axborot-kommunikatsion texnologiyalardan foydalanish rus tilini o'qitish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Onlayn platformalar (Duolingo, Busuu), mobil ilovalar (Memrise, Quizlet) va virtual reallik texnologiyalari o'quvchilarga tilni o'zlashtirishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Bu usullar nafaqat o'qitish jarayonini qiziqarli qiladi, balki o'quvchilarning mustaqil o'rganish qobiliyatini ham oshiradi.

Zamonaviy dars usullari orasida dialogik ta'lim, gamifikatsiya va muammoli ta'lim usullari alohida o'rin tutadi. Dialogik ta'limda o'quvchilar munozaralar va intervyular orqali nutq mahoratini rivojlantirishadi. Gamifikatsiya esa o'yin elementlarini joriy qilish orqali o'quvchilarning qiziqishini uyg'otadi. Muammoli ta'lim usuli esa o'quvchilarni mustaqil fikrlash va real hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llashga undaydi.

Kommunikativ yondashuv nafaqat grammatik qoidalarni o'rgatishga, balki haqiqiy hayotiy vaziyatlarda nutq qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu metodikani samarali qo'llash uchun quyidagi usullardan foydalanish mumkin:

Muloqotga asoslangan mashqlar: Juftlik yoki kichik guruhlarda suhbatlar, muhokamalar, munozaralar o'tkazish.

Rus tilini o'qitishda muloqotga asoslangan mashqlar juda muhim o'rin tutadi. Juftlik yoki kichik guruhlarda suhbatlar, muhokamalar va munozaralar o'tkazish orqali o'quvchilar nafaqat lug'at boyligini oshirishadi, balki nutq mahoratini ham rivojlantirishadi. Bu usullar haqiqiy hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Masalan, "Restoranda ovqatlanish", "Doktorga borish" kabi mavzular bo'yicha rolli o'yinlar o'tkazish o'quvchilarga tilni tabiiy muhitda ishlatish imkoniyatini beradi.

Muhokamalar va munozaralar o'tkazishda dolzarb mavzularni tanlash muhim ahamiyatga ega. "Zamonaviy texnologiyalar hayotimizga qanday ta'sir qilmoqda?", "Ekologik muammolar va ularning yechimlari" kabi mavzular o'quvchilarni fikrlashga, o'z fikrlarini mantiqiy asoslashga va bir-birining nuqtai nazarini hurmat qilishga o'rgatadi.

Loyihalar asosida ishlash ham samarali usullardan biridir. "Mening orzularimdagi kasb", "Ideal shahar" kabi mavzular bo'yicha taqdimotlar tayyorlash o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish bilan birga, rus tilida erkin fikr yuritish ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Qisqasi, muloqotga asoslangan usullar til o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. O'quvchilar nafaqat grammatik qoidalarini, balki tilni amaliyotda qanday qo'llashni ham o'rganishadi. Bu esa ularga kelajakda rus tilida erkin muloqot qilish imkoniyatini beradi.

Vaziyatli o'yinlar: Restoranda buyurtma berish, shifoxonada navbatga yozilish, mehmonxona band qilish kabi real hayotiy senariylarni o'ynash.

Vaziyatli o'yinlar rus tilini o'qitishda eng samarali usullardan biridir. Bu usulda o'quvchilar restoranda buyurtma berish, shifoxonada navbatga yozilish yoki mehmonxonada xona band qilish kabi haqiqiy hayotiy vaziyatlarni o'ynash orqali tilni amaliy ravishda qo'llashni o'rganadilar.

Bunday o'yinlar o'tkazishda bir necha muhim jihatlarni hisobga olish kerak. Birinchidan, vaziyatlar o'quvchilar uchun tushunarli va hayotda duch kelishi mumkin bo'lgan holatlar bo'lishi lozim. Masalan, do'konda xarid qilish, transportda yo'l so'rash yoki bankda hisob ochish kabi mavzular tanlanishi mumkin.

Ikkinchidan, o'yin jarayonida o'quvchilarga mos rol va replikalar taqdim etish muhimdir. Har bir ishtirokchi o'ziga berilgan rolni tushunib, uni ijro etishi kerak. Bu esa ularga nafaqat til bilimlarini, balki ijtimoiy aloqa ko'nikmalarini ham rivojlantirish imkoniyatini beradi.

Uchinchidan, o'yindan so'ng umumiy baholash va xatolarni tahlil qilish kerak. O'qituvchi ishtirokchilarning nutqidagi qiziqarli va kamchilik jihatlarni ko'rsatib, ularga tushuntirish berishi lozim.

Vaziyatli o'yinlar nafaqat darsni qiziqarli qiladi, balki o'quvchilarga rus tilini haqiqiy hayotda ishlatishga ishonch hosil qiladi. Bu usul yordamida talabalar nafaqat yangi so'z va iboralarni o'rganadilar, balki ularni qanday qo'llashni ham puxta egallashadi.

Loyihalar: "Men ideal shaharni tasavvur qilaman", "Ekologik muammolar va ularning yechimlari" kabi mavzular bo'yicha taqdimotlar tayyorlash.

Loyihalar asosida ishlash rus tilini o'rgatishning samarali usullaridan biri bo'lib, bu o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish bilan birga tilni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini mustahkamlaydi. "Men ideal shaharni tasavvur qilaman" yoki "Ekologik muammolar va ularning yechimlari" kabi mavzular bo'yicha taqdimotlar tayyorlash jarayonida o'quvchilar nafaqat yangi lug'at birliklarini o'rganadilar, balki mantiqiy fikrlash va o'z fikrlarini tushuntirish qobiliyatini ham rivojlantirishadi.

Bunday loyihalarni amalga oshirishda bir necha muhim jihatlarga e'tibor qaratish lozim. Birinchidan, mavzular o'quvchilarning yoshiga va qiziqishlariga mos kelishi kerak. Masalan, kichik yoshdagi o'quvchilar uchun "Mening sevimli hayvonim" mavzusida loyiha tayyorlash mumkin bo'lsa, kattaroq yoshdagilar uchun "Zamonaviy shaharning muammolari" kabi murakkabroq mavzular tanlanishi mumkin.

Ikkinchidan, loyihalarni tayyorlashda turli usullardan foydalanish maqsadga muvofiq. PowerPoint taqdimotlari, posterlar, qisqa filmlar yoki hatto interaktiv veb-

sahifalar tayyorlash kabi turli formatlardan foydalanish mumkin. Bu esa o'quvchilarning texnologik ko'nikmalarini ham rivojlantirishga yordam beradi.

Uchinchidan, loyihalarni yakunlash bosqichida ularni sinfdoshlar oldida himoya qilish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon o'quvchilarga nafaqat nutqiy mahoratlarini, balki o'z ishini mantiqiy asoslash va auditoriyaga ta'sir o'tkazish ko'nikmalarini ham o'rgatadi.

Loyihalar asosida ishlash usuli o'quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatini oshirish bilan birga, ularga jamoada ishlash ko'nikmalarini ham egallash imkoniyatini beradi. Guruh loyihalari orqali o'quvchilar bir-birlari bilan hamkorlik qilish, fikr almashish va umumiy natijaga erishishni o'rganadilar.

Qisqasi, loyihalar asosida ishlash usuli rus tilini o'qitish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Bu usul yordamida o'quvchilar nafaqat til bilimlarini mustahkamlaydilar, balki turli hayotiy ko'nikmalarni ham egallashadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kommunikativ usullardan foydalanganda o'quvchilarning nutqiy faolligi 40-60% ga oshadi.

Shu bilan birga, rus tilini o'qitishda bir qator muammolar mavjud. O'quvchilarning qiziqish darajasining pastligi, rus tiliga nisbatan stereotiplar va motivatsiya muammolari keng tarqalgan. Bundan tashqari, o'qituvchilarni zamonaviy metodlarga tayyorlashdagi kamchiliklar ham samarali o'qitish jarayoniga to'sqinlik qilmoqda.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun rus tilini o'qitish metodikasi doimiy ravishda yangilanib borilishi, o'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslari tashkil etilishi va xalqaro tajribalardan foydalanishi kerak. Kelajakda sun'iy intellekt va virtual reallik kabi texnologiyalardan foydalanish rus tilini o'qitish samaradorligini yanada oshirishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, rus tilini o'qitish jarayonini yanada samarali qilish uchun zamonaviy usullar, innovatsion yondashuvlar va o'quvchilarning shaxsiy ehtiyojlarini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan metodlardan foydalanish zarur. Bu nafaqat til o'rganish jarayonini qiziqarli qiladi, balki o'quvchilarning bilim darajasini ham sezilarli darajada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Parpiyeva, OR; Ostanaqulov, AD; „Schizophrenia Disease, Теория и практика современной науки,,6 (48),18-20,2019,ООО «Институт управления и социально-экономического развития»
2. Ugli, Ostanaqulov Alijon Dadajon; „THE HISTORY AND ROLE OF ISLAM AND PSYCHOLOGY IN THE EDUCATION SYSTEM IN CENTRAL ASIA,ResearchJet Journal of Analysis and Inventions,2,4,279-277,2021,
3. PARPIYEVA OR, OSTANAQULOV AD; „Drugs to treat the psychological state of the patients and their methods,Экономика и социум,,1-1,93-97,2019,"ООО"" Институт управления и социально-экономического развития""

4. Parpiyeva, Odinakhon Rakhmanovna; UGLI, OSTANAKULOV ALIJON DADAJON; ,PSYCHOLOGY OF PATIENTS WITH ONCOLOGICAL DISEASES.,Theoretical & Applied Science,,6,642-645,2019,Товарищество с ограниченной ответственностью Теоретическая и прикладная наука
5. Parpiyeva, OR; Ostanakulov, AD; ,Thoughts that do not go away from the brain,Мировая наука,,6 (27),9-11,2019,ООО «Институт управления и социально-экономического развития»
6. Parpiyeva, OR; Ostanakulov, AD; ,Health theory,Форум молодых ученых,,6 (34),26-28,2019,ООО «Институт управления и социально-экономического развития»
7. Rakhmanovna, Parpieva Odinakhon; Ugli, Ostanakulov Alijon Dadajon; ,Mental-emotional Disorders in Patients with Oncological Disiases,EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR),7,,232-235,,
8. Rakhmanovna, Parpieva Odinakhon; Ugli, Ostanakulov Alijon Dadajon; ,Modern Scientific Research In Oncological Diseases,The American Journal of Medical Sciences and Pharmaceutical Research,3,03,117-121,2021,
9. Dadajon ugli, Ostanakulov Alijon; Gulomjonovna, Tojimatova Gavharoy; ,SOCIO-PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE ORIGIN OF DESTRUCTIVE BEHAVIOR IN ADOLESCENTS., "Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities",10,12,215-222,2022,
10. Ostanakulov, Alijon; Ergasheva, Gulnora; ,THE STATE OF STUDYING THE PROBLEM OF DESTRUCTIVE BEHAVIOR IN ADOLESCENCE,Gospodarka i Innowacje,,33,,159-163,2023,
11. Ostanakulov, A; Mo'minov, D; Nuriddinov, R; ,MODDIY YOKI O'ZGA MANFAATDORLIK TUFAYLI OILA QURISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI,O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI,2,20,821-825,2023,
12. Alijon, Ostanakulov; ,THE STUDY OF SUICIDAL BEHAVIOR BY FOREIGN SCHOLARS,Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies,1,14,96-99,2024,ООО «Innovative Academy RSC»
13. Alijon, Ostanakulov; ,ANALYZING ADOLESCENCE THROUGH THE LENS OF FREUDIANISM,Новости образования: исследование в XXI веке,3,26,305-308,2024,
14. Ostanakulov, Alijon; ,O 'SMIRLIK DAVRIDA PSIXOFIZOLOGIK O 'ZGARISHLAR MOHIYATI,Журнал академических исследований нового Узбекистана,1,11,52-55,2024,
15. Alijon, Ostanakulov; ,THE ADOLESCENT'S OWN PHYSIOLOGICAL PRODUCTION IN PSYCHOLOGICAL CONTEXT,JOURNAL OF CHILD PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY,7,9,8-13,2024,